

Obligātās veselības pārbaudes un nodarbināto apmācība

Dagmāra Sprūdža

RSU Darba drošības un vides veselības institūts

Higiēnas un arodslimību laboratorija

Darba ņēmēju veselība un drošība — atbilstīgais ES tiesiskais regulējums

Eiropas Padomes 1983.gada 19.septembra Direktīva 83/477/EEC «Par strādājošo aizsardzību no riskiem, kas saistīti ar pakļaušanu azbesta ietekmei darba vietās»

Eiropas Parlamenta un Padomes 2003.gada 27.marta Direktīva 2003/18/EC ar kuru groza Padomes Direktīvu 83/477/EEK “Par darba ņēmēju aizsardzību pret risku, kas saistīts ar azbesta iedarbību darba vietā»

MK not. Nr. 852 (2004. 12. 10.) «Darba aizsardzības prasības darbā ar azbestu».

Eiropas Parlamenta 2013. gada 14. marta rezolūcija «Par azbesta radītu arodveselības apdraudējumu un izredzēm pilnībā izņemt visu atlikušo azbestu» (2012/2065(INI))

3.tabula: Azbesta izraisīto slimību atzišana un iekļaušanas gads nacionālo arodslimību sarakstos

Valsts	Azbestoze	Plaušu vēzis	Mesotelioma	Pleiras iekaisuma plankumi	Citas slimības
Bulgārija	+	+	+	+	+
Hovātija ⁴	1990	1990	1990	1990	1990
Kipra	2007	2007	2007	2007	2007
Čehijas Republika	1947	1947	1996	1996	1996, 2011
Igaunija	2005	2005	2005	2005	-
Ungārija	1958	2007	2007	2007	2007
Latvija	2006	2006	2006	2006	2006
Lietuva	2006	2006	2006	2006	2006
Polija	1976	1976	1976	2002	1976, 1989, 2002
Rumānija	1985	1998	2005	2005	2005
Serbija	1975	+	+	-	-
Slovākija	1947	2003	2003	-	-
Slovēnija	1997	1997	1997	1997	1997
Turcija	1972	1972	1972	1972	1972

- Lai gan lielākā daļa ar azbestu saistītu slimību ir grūti ārstēt, ir svarīgi, ka tās tiek atklātas pēc iespējas ātrāk gan no sociālā, gan no medicīniskā viedokļa.

Azbestozes Latvijā

- Vidējais darba stāžs kaitīgajos darba apstākļos līdz azbestozes diagnosticēšanas brīdim ir **~20 gadi**.
- Latvijā (1995-2012) reģistrēti pacienti ar **azbesta u.c. minerālšķiedru pneimokoniozes (J61)** diagnozi – 26 gadījumi.
- Skaits varētu būt ievērojami lielāks, jo gadījumos, ja pacientam ir bijusi **vienlaicīga vairāku putekļu iedarbība** (piemēram, cementa putekļu iedarbība un azbesta šķiedru iedarbība, kā tas bija šīfera ražotnē Brocēnos), tad viņi reģistrā tikuši reģistrēti tikai ar šifru **„pneimokoniozes”**, neprecizējot, ka tā bijusi arī azbestoze.

Mezoteliomas Latvijā

- Latvijā nav iespējams pateikt, cik īsti mezoteliomu ir, tās nav tikušas saistītas ar arodu (atsevišķi gadījumi apstiprināti pēc nāves).
- Nepieciešami uzlabojumi diagnostikā (sadarbībā ar vēža reģistru).
- Ir arī citas vielas, kas var izraisīt mezoteliomu, piemēram, niķelis un berilijs.

Kanādā no 6161 nāves gadījumiem (kontakts ar krizotilu) 38 – mezoteliomas; D-āfrika no 126- 23; Ķīna no 428-259.

1/3 slimnieku **mezoteliomas** izcelsme skaidrojama ar to, ka viņiem darba vietā bijis **kontakts ar azbestu**.

1/3 - saskarsme ar azbestu bijusi sadzīvē.

1/3 - anamnēzē nav uzrādīts kontakts ar azbestu.

MK 10.03.2009. not.Nr. 219 „Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude” (izmaiņas 23.09.2010)

- Visiem ekspozīcijai pakļautiem darbiniekiem jāveic **medicīniskā uzraudzība** un **tā turpinās arī pēc ekspozīcijas beigām !!!** (ņemot vērā latentu periodu līdz 30 vai 40 gadiem)
- Medicīniskā uzraudzība ietver medicīniskās pārbaudes, personas darba un medicīniskās vēstures analīzi, elpošanas funkcionālos testus un krūšu kurvja rentgenogrammu.

MK 10.03.2009. not.Nr. 219 „Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude” (izmaiņas 23.09.2010)

- Veselības pārbaūžu biežums - reizi gadā;
- Ārsti speciālisti – arodslimību ārsts, otolaringologs, (oftalmologs, dermatologs);
- Laboratoriskie izmeklējumi – asins klīniskā aina(PAA), Rtg (lielkadru fluorogrāfija), ĀEF
- Kontrindikācijas veicamajiem darbiem – elpošanas orgānu slimības, ļaundabīgie audzēji

Diagnostikas iespējas

Metode	Priekšrocības	Trūkumi
Krūšu kurvja rentgenogramma	<ul style="list-style-type: none"> • var atklāt salīdzinoši agrīnas pazīmes 	<ul style="list-style-type: none"> • neko neparādīs personām ar nesenu azbesta ekspozīciju • pašas šķiedras nav redzamas
Datortomogrāfija un skanēšana ar Galliju (67)	<ul style="list-style-type: none"> • var atklāt salīdzinoši agrīnas pazīmes 	<ul style="list-style-type: none"> • neko neparādīs personām ar nesenu azbesta ekspozīciju • pašas šķiedras nav redzamas
Mikroskopiska azbesta šķiedru noteikšana plaušu audos	<ul style="list-style-type: none"> • var noteikt ļoti agrīnas izmaiņas 	<ul style="list-style-type: none"> • nepieciešams plaušu audu paraugs (iegūstams tikai ķirurģiski)
Šķiedru noteikšana gļotās, urīnā un fekālijās	<ul style="list-style-type: none"> • ja tiek konstatētas augstas koncentrācijas, tas var liecināt par nesenu lielu ekspozīciju 	<ul style="list-style-type: none"> • nav zinātniskas saistības starp atrastajām koncentrācijām un ieelpoto šķiedru skaitu

Darba devējs:

veic ar azbestu nodarbināto **uzskaiti**, sniedzot par katru darbinieku šādas ziņas:

- veicamā **darba apraksts**;
- darba **ilgums**;
- **veselības pārbaužu rezultāti**;
- faktiskā **azbesta šķiedru ekspozīcija** darba vides gaisā.

Šie dati **jāglabā 40 gadus** pēc tam, kad beigusies azbesta ietekme uz attiecīgo nodarbināto.

Darba devējs organizē darbinieku apmācību atbilstoši
**MK not. Nr. 323 «Noteikumi par apmācību darba
aizsardzības jautājumos» (2003. 17. 06)**

- Darba aizsardzības instruktāžas veic **uzsākot darbu**, pēc tam **periodiski**, bet ne retāk kā reizi sešos mēnešos, kā arī gadījumos, ja tiek būtiski mainīta darba tehnoloģija.
- Ziņas par nodarbināto apmācību darba devējs reģistrē **darba aizsardzības instruktāžu reģistrācijas žurnālos**, kurus darba devējs glabā 45 gadus.
- Ja nodarbinātais veic darbus ar azbestu, ļoti būtiska ir praktisko metožu un paņēmieni apguve.

Apmācībā iekļaujamās tēmas:

- azbesta vai azbestu saturošu materiālu īpašības;
- azbesta iespējamā ietekme uz veselību un veselības pārbaudes;
- produkti un materiāli, kuri satur vai var saturēt azbestu, kā arī darbi, kuros nodarbinātais varētu būt pakļauts azbesta ietekmei;
- kā rīkoties ar azbestu saturošiem materiāliem;
- riska novērtējuma rezultāti, faktiskās azbesta ekspozīcijas vērtības un aroda ekspozīcijas robežvērtības;
- speciālās higiēnas prasības - darba telpu un iekārtu tīrīšana un apkalpošana;
- aizsargapģērba un IAL lietošanas nepieciešamība, pareiza to izvēle;
- preventīvie pasākumi, kas samazina azbesta iedarbības risku;
- rīcība ārkārtas situācijās.

Azbesta izraisīto arodslimību kompensācija

Principā ir četras galvenās iespējas:

- strādājošais pats sedz izmaksas;
- darba devējs sedz izmaksas (ASV, Lielbritānija);
- valsts vai privātā sektora apdrošināšanas shēma sedz izmaksas darba devēja vietā (Lietuva, Polija, Slovākija, Vācija);
- valsts ir atbildīga par kompensāciju un atlīdzina to no vispārēji iekasētiem nodokļiem (Ungārija, Rumānija, Slovēnija, Turcija).

Nākamajām paaudzēm jāuzņemas atbildība

- **Vācijā** kopējās izmaksas, lai segtu cietušo ārstēšanās izdevumus un sniegtu finansiālo kompensāciju cietušajiem sasniedz jau **290 miljonus Eiro**.
- **Francijas un Nīderlandes** valdība ieviesušas īpašu struktūru - atmaksāt no **sociālās apdrošināšanas un valsts budžeta** cietušajiem, kas bijuši iepriekš nodarbināti uzņēmumos, kur lietots azbests.

Paldies par uzmanību!

FIGURE 1: Decontamination unit.

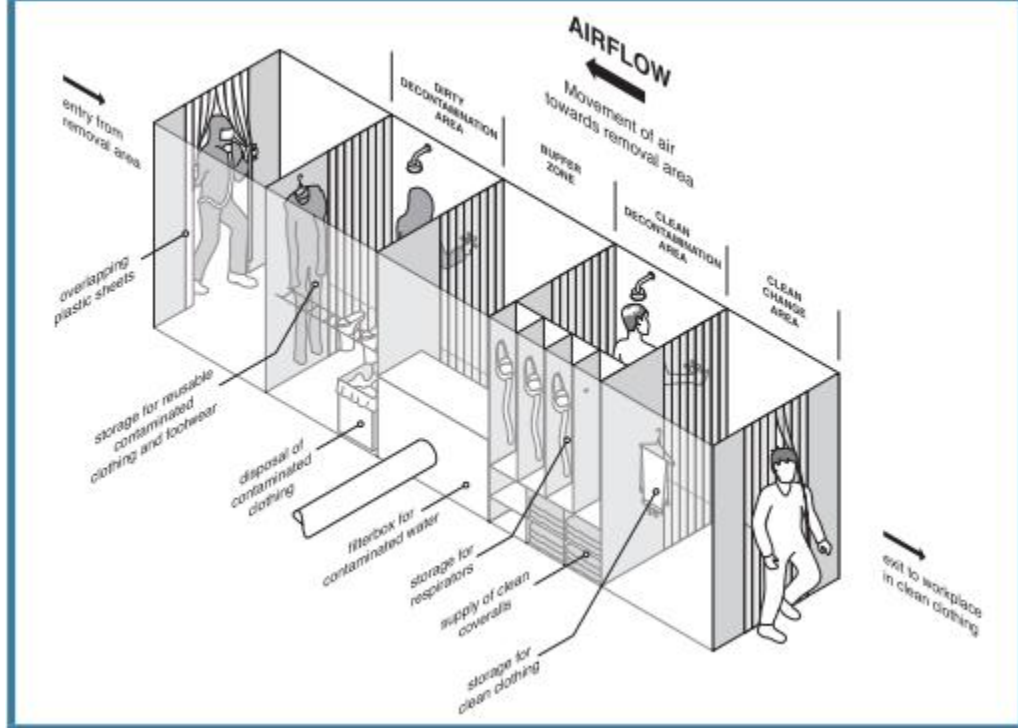

FIGURE 5: Disposable, half-face particulate respirator.

FIGURE 6: Half-face, particulate filter (cartridge) respirator.

FIGURE 7: Powered, air-purifying, ventilated respirator.

FIGURE 8: Full-face, particulate filter (cartridge) respirator.

FIGURE 9: Full-face, powered air-purifying particulate respirator.

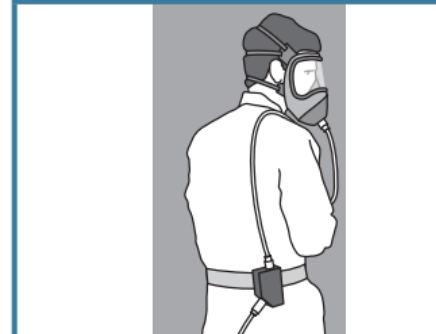

FIGURE 10: Full-face, positive pressure demand air-line respirator.